

песников избор

Небојша Деветиак

НЕ НАРУШИТИ ЦЕЛОВИТОСТ ВИЗИЈЕ

Са изборима, овим песничким, немам среће. Претходна два која сам урадио, а један од њих је био и за *Повељу*, на волшебан начин су се загубили. Већ сам мислио да одустанем и тај ионако незахвални посао препустим другима, али сам се присетио оне да *Боџи прећи њуји по-маже*. Ако ово читате – помогао је.

Нисам се претерано намучио око избора песама које су пред вама, не због судбине претходних избора, а нити због неодговорности према читаоцима. Једноставно, сматрам да је свака песма засебно довршена целина (барем настојим да то буде) и да није пресудно, иако није ни сасвим неважно, у каквом ће се друштву, односно окружењу наћи. Што би рекао Никола Вујчић, чији избор сте имали прилике да читате на страницама овог часописа пре отприлике две године: „сваки избор је плод одређеног тренутка и песничке (само)уверености”. Готово сам сигуран да овај избор што вам га управо презентујем није идентичан са претходна два, у што се вероватно ни ја а ни читаоци никад нећемо уверити.

Врсту, редослед а и хијерархију изабраних песама тешко је повезати доследно, увек искрсне неки аргумент који нарушава целовитост визије. Избор ове врсте увек је више подређен *формалној композицији* него *дубинској структури* која је пресуднија у обликовању веће целине као кад се нпр. прави избор из целокупног стваралаштва. Добар

избор подразумева избегавање супротности и недоследности, а мало је песника који су се држали „принципијелно” на стилском, тематском, семантичком или било ком другом плану. Извући из поетског ткива оно што те најверније одсликава, другим речима не изневерити себе – најтеже је. Пошто је песник у суштини велико сумњало, увек нечим зачуђен, у непрестаном ослушкивању пре свега сопственог била а затим и оног спољашњег, који га обликују и профилишу његов песнички језик; онда је логично да је поезија простор у ком се вербално одражавају његове емоције. Зато песма било ког песника и кад не говори директно о његовој интими и те како носи његов печат, односно импулс само њему својствен.

Надам се да ће читалац тај мој, ако не печат, а оно барем импулс, препознати у овом избору сачињеном из збирки *Заусијављена пројекција* (1988), *Кључаница* (1991), *Жуђено војевање* (1995), *Расуло* (1997) и неколико још неокњижених песама, без обзира на временску дистанцу која их раздваја.

РОДИТЕЉСКА КУЋА

Родитељска кућа је велики храм бола
Из којег исељавам свакодневно

Вучји хор у подруму
Њушка трагове ситне звјеради

Дуго нисам силазио у доње одаје
(не опраштај ми оче
не опраштај)

Ту би негдје требала бити подземна вода
Завијена у сигуран знак

Треба трагати за изгубљеним губилиштем
Тријезнити се нагло
Трзати
Пљунути у жилу

*Даће Боџ оздравиће нам вид
Процуриће видно њоље
Лако ћемо се прејознавајти*

МЈЕСТО ЗА ИКОНУ

Годинама сам гледао то мјесто на зиду
Не схватајући његову празнину

Отац је био циничан
Отац је у цепу скривао ексер

Свети Ђорђе је по сву ноћ
Око куће јахао
На бијелом коњу
По мјесечини

Једног јутра мајка је из Очеве собе
Изишла у црнини

На Оном мјесту
(гледао сам и нисам се зачудио)
свети Ђорђе је управо убијао аждају
из које је гргољио танки очев смијех

СОБНИ ГОСТИ

Одакле навиру, мајчице, сад ови,
Кад сам зидове пажљиво загипсао,
Изглетовао и омалтерисао
(бијеле се, мајко, као да су нови).

Шта траже, они црни, на тој бјелини,
Ноката заривених у малтер, у креч,
Закукуљени у меког конца млијеч,
Зачарани, гробни, у ледној тишини.

У самртном страху нагло тамним и ја,
Кроз дрхтаје болне кожа ми се љушти,
Лице у пепелну чахуру увија.

Из дана у дан, до неподношљивости,
Све нас више призива језик немушти;
Све су ми више род, а све мање гости.

ПРЕД ЗАКЉУЧАНОМ
БОГОРОДИЦОМ ЉЕВИШКОМ

Брзо истиче програмирано вријеме
Гладни простор се зноји
Ова рука што нас дијели
Осушиће се
Као што се сасушише
И оне што нас сатворише
(небесно знамење, међутим, не изгуби сјај)

Оно што сад не видјех
(а видјех, и од видовитости вид ми се помути)
Кожа ће упити
Оплемењена
(изгужвана, ољуштена)
Потајно ће за својим месом трчати

САВИ МРКАЉУ
ОД СВЕГ СВИЈЕТА ОСТАВЉЕНОМ

Кад си оно исклизнуо с ума
Сагорјелог дебелијем јером,
Смијући се из бечког подрума
Будућности с поганом мјером,

Да ли су те походили знаци
Црног чичка из твог Сјеничака
Или су те препанули краци
Хоботнице са девет чирака?

Можда ти се мјесећ насмјешлио
Од Гомирја, изнад браће блудне,
Не би ли те начас утјешлио?

Када си се с умом завадио
Мисли, ипак, остале су будне.
Да си хтио – ти би оздравио.

ОТАЏБИНА И ДОМОВИНА

Имам отаџбину и домовину
Наизмјенично ми потурају дојке
С болесним млијеком:
Спавам дуго и тешко се будим

Једна ми је ко бајаги мајка
Друга ко бајаги маћеха

Никад им не разликујем лица
Јер што је једној лице, другој је наличје

Сваким даном све сам им мање син
А све више отац

Ни веће муке
Ни дубљег стида

КОМПОТ ОД ДУЊЕ

Мирише компот од дуње, мирише
А рат је, студен се увлачи у кост
У глави труне изанђали клише:
За столом сопственим сâм сам себи гост

Мирише компот, мирише од дуње
У шољи пуцњи хладне желатине
Под нешцем страва насађује труње
Не да се гутати од силне трине

Мирише од дуње, компот мирише
У души се љуљушка тајга слине
Оловке траг на хартији издише

Коме још треба ово што се пише
То је, тек, варка, да жеља измине
Док у компоту руј дуње мирише

1995.

Роморе леденице, потоп иза кулисе
Влагом бубре поднице, креч са зида гули се
 У буђ нагло темељ грезне
Црним жигом овјерен, црне слугње стишан звук
У црн пришт се маскира, у буљине црни мук
 За амбусом својим чезне

Пијани су Морлаци: подочњаци – пихтије
Палисада очњаци спремни су за стихије
 Бојне трубе рефрен леден
Кротитељи с пушкама, на готове мартолози
Судњи час је куцнуо, сад Господе помози
 На метка си мјеру сведен

Кроз контуре сванућа, док зној киши с кумира
Језди гласник с истока да несрећу сумира:
 Под мојом сте сада скрби!
Анатеме прсну пуп, чудотворна магија
Сипи муљ сецесије кроз рељеф бестрагија
 Шта смо ако нисмо Срби?

Није ово од јуче, прљи то кроз вјекове
Пржи жаром жеженим док правимо склекове
 Можеш рећи – рески фрагмент
Обол царству небеском за анале тричаве
За прашњаве архиве, за митове кричаве
 Краснописом на пергамент

Уз точкове лафета мизерија згрушана
Крочи паклу азила, од ђавола кушана
 Флором трепћу ауре
Под присмотром издише историја скресана
Талог крви суши се, спушта се ноћ бесана
 Покупите чауре!

ЛЕТО '98

Иде зло, мајко. Иде наше штиво
Звони шупљина ивањданске кости
Иде барјак црн, жубори плетиво
Ниоткуд свица, ниоткуд светлости

Иде зло, мајко. Чује се негви звек
Кашљуцајући, стиже под бедеме
(а можда је сен, додир савести тек
призван да на чин пепела сведе ме)

Искупљења прах сипи из спарине
Кроз лепак лета, псоријазу јула
Милозовни пој чедне окарине
Стишава страсти, уљуљкује чула

Иде зло, мајко, видим испод ока
Удише травке, издахњује плесни
Пошкропиће нас патњом босиока
Без сна, мајчице, лутаћемо бесни

Са длана ће нас – зрње непобедно
Кљузати, мајко – биће нам свеједно

КЛАТНО ЛАЖНОГ ДЕМИЈУРГА

Сведржитељу, који расположеш
Бојом и светлом, птицом у прелету
Који столујеш и не образлажеш
Јеси ли икад ставио запету
На криво место лишен надахнућа
Свестан немоћи пред свршеним чином
Спознаде ли драж телесног клонућа
Уместо снагом испуњен празнином

Да ли си, икад, било чиме згрожен
Макар и на трен, жацнут посустао
Да ли си икад ичим обезбожен
Да ли си икад, икад одустао
Просветљен нагло, благоумитељно
Барем једну поштедео главу

Уместо муњом тек погледом стрелњ'о
Јеси ли такву окусио славу

Док себра гледаш – покорности плесан
Сламу трињаву пред зидом тапштине
Помислиш ли тад свемоћан и бесан
(мисао гипка да ли ти просине)
Да ли си у правди неког закинуо
Можда на мачу, а можда на хлебу
У савест, макар, да ли си збринуо
Некога, грешком, упућеног небу

У царству твоме, бајној арабески
За невернога постоји ли место
Или је баш све подређено фрески –
Твоме обличју вајаном за престо
Знадеш ли да лаж тајних апокрифа
Многих пре тебе црни вир прогута
Пре трона жудњег, пре обичног стиха
Пре но такнуше бескрај апсолута

НАКОН СВЕГА

Након свега, на лицима ће остати само креч
Млад мјесец ће тонати у лишће јесење, свело
Кроз благост сјећања, кроз осаме бакарну млијеч
И биће страсти стишане, и биће невесело

Све чему смо се радовали растаче се, сиви
У саркастичну се прашину мрви свака ријеч
Из живота прогнани, у стиху смо, ипак, живи
Док и њега не прекрије мук, дрхтаве свиле креч

Ако те и призове, покаткад, моја мисао
Не одазови се, нека тајна остане ледна
Нека буде, као да никад нисам ни дисао

Као да ме није будио твоје топлоте дах
Тако нека буде, јер, ти си ми, ти си ми – једна
Све остало може у амбис, у пепео, у прах

БЕЛИНА

Мрзне белина испод црног слова
Овлаш такнута силуетом капи
Склизнуле с чела кроз талог олова

У дувански дим маскира се авет
Челусти сећања безнадежно зјапи
Љушти се занос, сиви рајска плавет

Смилуј се Боже незајазној страсти
Зловидом речју што се каткад гласне
То Мелпомена мноме ходочасти

Утвара ли сам, самом себи маска
Што проказива неумитно гасне
Након глувила препотопног праска

Између речи шушка иња трина
Снежи кроз дистих, леди се причина
Из црних слова бели се белина